

Üdvösséget nyerni

Mk 8, 34–37

Kedves Testvéreim, Atyámfia!

Jézus jól ismerhette a keresztet, mint korának a megszálló római hatalom által előnyben részesített kivégzőeszközét. Hogy ez a megkövezéssel szemben milyen képzeteket támaszthatott benne, arról ugyan elmélkedhetnénk, de nem ez a lényeges. Tény, hogy az evangéliumi kronológia szerint Jézus a Golgotára vezető úton kezdte meg a kereszttel való személyes ismerkedését, teste nem is birkózott meg annak súlyával, de a test erőtlenségével szemben a lelke már „kész volt” annak viselésére és Jézus erre tudatosan készült is.

Talán csak az evangéliumok írói nem voltak tudatában a sors iróniájának, mégis rögzítették azt az eseményekben. Jézusban ott élt a mártírium lehetősége, s hogy a keresztről beszél, az azt bizonyítja, hogy ennek veszélyét elsősorban a megszállok irányából érezte. Mindenesetre tény, hogy ha nem is szánta önmagával együtt a keresztfára tanítványait és a sokaságot, az időben remélt követőt, az evangélium ügyéért, és sokkal inkább az üdvözülésért a legnagyobb áldozatot, a fizikai, biológiai önfeladást sem tartotta megfizethetetlen árnak.

És ha önfeladásról beszéltem, hadd tegyek még egy nyelvi kitérőt. Hogy Jézus nem a személyiség feladását, szó szerinti megtagadását érthette az ő követésén, gondolom azt a Károli-fordítás még inkább nyomatékosítja. Abban a „keresztjét” birtokos ragján túl az is megjelenik, hogy kinek-kinek az „ő” vagyis a személyes keresztjét kell vállalnia és hordoznia. A kereszttel, mint kivégzőeszköz és nem a megváltás eszköze nem egyetlen ember és nem csak Jézus vérével hitelesített: előtte, vele egy időben és utána mások is végezték így életüket. Népünk amúgy, amolyan teológiai telitalálatként kifejezésre is juttatja, hogy „mindenkinek megvan a maga keresztje”, amelyet Isten, az élet jelöl ki számára s ennek hordozása elől akkor sem tudnánk kitérni, ha nagyon kapálózánk ellene. *Üdvösségre tehát nemcsak elhívatottak volnánk, hanem arra ítélték is.* A kereszthordozás nem a tárgy, hanem az alany, nem a súly, hanem viselésének mikéntje által válik hitelessé és üdvösségtörténeti tényezővé.

Így inkább azt kérdezném tőled, Testvérem, érzed-e, hogy életed, sorsod, amelyet „építesz” vagy csak viselsz, úgy személyiségedre szabott, ahogy a legjobb szabónál készített öltönyöd, ruhád soha sem volt az? *Mert üdvösség tekintetében se a konfekció személytelen olcsósága, se a „second hand” még olcsóbbága sem kielégítő. Bár ha meggondolom, mindkét megoldás az emberi lény lelki és anyagi ellehetetlenüléséről árulkodik napjainkban, mintsem reális alternatívákról, mégis, úgy vélem, hogy üdvösség tekintetében van valami természetes elegancia, érzék is bennünk, s ehhez támasztja az evangélium nem a divatot, hanem a*

tudatos igényességet. Üdvösség tekintetében Jézus méltán tekinthető – ókori fogalommal élve – „arbiter eleganciae”-nek.

Mindezeket túl jómagam a keresztvállalás – és hordozás „életes” és nem halálos lélekraszabottságában hiszek. *Jézus követésében magát a követést tartom elsődlegesnek,* és nem annak módját és mikéntjét. Ezek tekintetében ugyanis koronként és személyenként megoszlanak a vélemények, s egy dolog bizonyosságában egyezhetünk meg csupán: *kevesebben követjük Jézust, mint ahányan keresztényeknek valljuk magunkat.*

A kereszttel – átvitt értelemben legalábbis –, bármennyire is nem unitárius ez a fogalom és fogalmazásmód, mégiscsak a sorsvállalásra és hordozásra utal. Életünk teljesen a mienk, de mégiscsak eszmények és példaképek jegyében és nyomán éljük meg azt. Így van ez „megírva” nem a sors, mégcsak nem is a Szentírás, hanem a dolgok és jelenségek természetes, azaz isteni rendjében.

És ami sokatmondó: *aki önmagát követve akar üdvözülni, az a szentségesség olyan útvesztőibe bonyolódik, amelyből ha ki is kerül, annyira abszurdizálta már önmaga létét, hogy annak személyes üdvösségét már el nem nyerheti.*

A jézusi elhívás magyarázatának kapcsán hadd beszéljünk most arról, hogy az ember – mindig és mindenkor – nem szeretné elveszteni, meg akarná tartani, menteni, nyerni a maga életét. Valós fizikai életveszély esetében ösztönösen meg is találja a menekülés és menekítés útjait, de lelkiek tekintetében bonyolultabb a helyzet. Bár az ember tudatos célirányossággal és végleges érvényességgel, örökkévalóan szeretne élni, a legjobb szándék is visszajára fordulhat néhanap.

„Jaj én vagyok az ómega s az alfa!” – sikolt fel a kétség költőnk lelkében (Babits Mihály: A lírikus epilógja), és igen, ez az életérzés jellemzi igazán a hívő embert, vagy az igazán hívőt, mert igazhívőről unitáriusként mégsem beszélhetünk. A „csak én bírok versemnek (létezősemnek) hőse (őse) lenni” – parafrázis szintjén mindent megmagyaráz.

Pascal, a francia bölcselő nemcsak korának egyik legnyitottabb elméje volt, hanem a modern matematika egyik későn felfedezett úttörője is. Híres fogadáselmélete arról szól, hogyha fogadnunk kellene Isten léte mellett vagy ellen, ő mindenképpen az előbbi ajánlaná a kételkedő keresztényeknek. Ugyanis: *Ha Isten mellett foglalunk állást, semmit sem veszíthetünk, de mindent megnyerhetünk,* ha ellene, legjobb esetben a szituáció közömbös, legrosszabb esetben elkárhozunk.

És magyar nyelvünk – amelyre, mint legilletékesebb bíróra, ha nem is mai beszédemben, de életemben még remélem, sokáig fogok hivatkozni, erről beszél: életünket nem csupán megmenteni kell, meg is kell nyerni! E tét tekintetében Jézus önmagát helyezi az első helyre, az evangéliumot a máso-

dikra, de mi, unitárius keresztény követői nagyon jól tudjuk, miről van szó, a Jézus Atyjának ügyéről, Isten országáról.

És hogy ne a magyar nyelv teológiai alkalmatlansága álljon beszédem központjában és középontjában, hadd jegyezzem meg, hogy életveszély esetén a nemzetközileg elfogadott segélyjel, az S.O.S. angol szavakra épül /save our souls/. Ez a kéréssel azonban, amely annyiszor elhangzott és elhangzik, ha valakinek az élete veszélybe kerül, a megmentés pillanatnyi igényét fejezi ki, de nem az egyetemes megváltás, a kollektív üdvözülés reménységét.

Ezzel szemben relevánsabbnak tartom azt a népi vallásosságból átvett nyelvi klisé, amelyet szemtelenebb atyámfiai, ha adomázkodhatnánkuk van, nyílt (vagy ősz-Kajánsággal) – Ady/ így hoznak az egyház hivatalos képviselőjének tudomására: „Tiszteletes, tudja maga jól hogy minden vallás jó vallás, csak a kárvallás rossz vallás”. Igen, Atyámfia, éppen arról van szó e prédikációban, amit Te jobban tudsz nálam, és jobban tudsz minden tekintélyelvű hivatalosságnál: ti. hogy minden(t) lehet életünkben, de kárt vallani semmilyen tekintetben nem érdemes. És hadd tegyem ehhez hozzá azt, amit talán Te felejtettél el a Kátéból, vagy meg sem értettél igazán annak idején, hogy *Jézusról ilyen értelemben valljuk, hogy ő a mi szabadítónk*. Egyelőre csupa kisbetűvel, még akkor is, ha a Jézusban való hitet hitvallásunk tételesen is tartalmazza. *Ildomos tehát Jézusra figyelnie, hallgatnia annak, aki az ő követőjének vallja magát keresztény mivoltában*.

Valamennyien, vagy majdnem mindannyian tudjátok Testvéreim, hogy vannak ún. költői kérdések is. *A költői kérdés olyan természetű, hogy nem vár kimondott választ, ezt hallgatólagosan már tartalmazza*. Távoll állok tőlem, hogy költőiséggel vádoljam Jézust, bár Ady Endre „költők költőjének, mindhalálig gyermeknek” nevezi, de Jézus mindenképpen költői lelkületű lehetett. A felolvasott bibliai rész két verse mindenképpen erre utal. Hogy lényegében egy kérdésről van szó, és ezt az „avagy” választó/kötőszó valószínűsíti, azt a Károlyi-fordítással igazolom. *„Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall? Avagy mit adhat az ember váltságul az ő lelkéért?”* (Mk 8, 36–37).

Az „avagy” szócskán kívül a lehetséges válasz is egybefoglalja e két kérdést: „semmit”, az égvilágon semmit! Az ember csak a „semmit” adhatná váltságul az ő lelkéért, ha elvesztette vagy Uram bocsá, eladta volna azt.

Jézus sohasem engedett a kísértésnek, nemhogy a Kísértőnek, de az európai kultúrtörténelem hemzsege az újabb kori mítoszoktól, illetve tanmeséktől (Goethe Faust), amelyekben az ember, a teremtmény eladja lelkét Teremtője ősellenségének. Akár a hatalom, akár a szerelem, akár a halhatatlanság az alku tárgya e „sztorik”-ban az a közös, hogy az ellenérték, ellentét a földi boldogság, illetve a túlvilági üdvösség vagy elkárhozás. A képzeletbeli ördög, sátán, a rossz és gyarlóságunk megtestesítője – a Bibliából tudjuk –, régóta és mindig „az ajtónk előtt áll és reánk van vágyódá-

sa”, de vajon van-e bennünk még mindig élően ható, regresszív génje, mémje (kulturális gén) az elkárhozásnak, és él-e bennünk természetes emberi éhség, *keresztény értéktudat a megváltásra, az üdvözülésre?* Azon az önvallomáson túl, hogy magam is szeretnék üdvösségre jutni, úgy érzem ez korunk legfontosabb keresztény találós kérdése, vagy legalábbis keresztretjtvénye.

Jézus kereszthalálának megváltói értelmezésétől az egyéni és közösségi üdvtervek széles skáláján át, úgy érzem, úgy a kérdés, mint a felelet örökre nyitott marad. De ha a lét nyitott, se kérdés, se válasz nem lehet abszurd. A dilemmát nem kell mindenáron meg- és feloldani, elég érzékelni.

És hadd valljam be végül, hogy mai beszédem kísértetiesen kísérlet, valójában esszé. Az ULOSZ (Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége) rőtta ki ezt az egyáltalán nem kellemetlen feladatot tagjaira, s mert itt helyben, évek óta közösen írjuk a prédikációt, arra kérnék, hogy *névtelenül, de nem személytelenül reflektáljatok az üdvösség kérdésére*. Boldog leszek, ha a személyiségvédelmi eljárások legteljesebb tiszteletben tartásával, írott szavaitokat beszédemhez mellékelhetem.

Élvégre, mivégre és addig is, reménykedjünk abban, hogy *nem az élet az evangélium illusztrációja, hanem az utóbbi az egyetemes örök életé*. Ámen.

**Szász Ferenc brassói lelkész
A beszédpályázaton II. díjat nyert**

FELHÍVÁS

Szeretettel várjuk
megújult, megszépült könyvesboltunkba,
melyet

2004. március 30-án

nyitottunk meg
a nagyközönség számára.

*Heltai Gáspár Unitárius Könyvesbolt
1054 Budapest, Alkotmány utca 12.*

Kelemen Attila
ügyvez. ig.

Gergely Felicián
mentor